

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МОВА ТА МОВЛЕННЯ: ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

Кам'янець-Подільський
2021

УДК 81
ББК 81.001.6
М 74

*Рекомендовано до друку вченою радою
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол №2 від 28 січня 2021 року)*

Рецензенти:

д-р філ. наук, проф. **Кушнерик В. І.**
(Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича)
д-р філ. наук, проф. **Марчишина А. А.**
(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)
д-р філ. наук, проф. **Піхтовнікова Л. С.**
(Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна)

Авторський колектив: Березіна Ю. О., Бесараб Т. П., Боднарчук Т. В., Голубнича Л. О., Густі І. І., Добринчук О. О., Желуденко М. О., Жуковська В. В., Загоруйко Н. А., Зданюк Т. В., Кулина І. Г., Кульбабська О. В., Кучеренко І. В., Лехнер І. Г., Луканська Г. А., Лутай Н. В., Никифоренко І. В., Ріба-Гринишин О. М., Сабітова А. П., Шишко А. В., Шмирок О. С. Яремчук І. М..

М74

Мова та мовлення: фундаментальні парадигми розвитку :
кол. моногр. = Language and Speech: Fundamental Paradigms of
Development. / за ред.: Калинюк Т.В., Боднарчук Т.В.. Кам'янець-
Подільський : ТОВ Друкарня "Рута"» 2021. 264 с.

ISBN 978-617-7887-84-2

*Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
(м. Кам'янець-Подільський, Україна)*

УДК 81
ISBN 978-617-7887-84-2

© Автори статей, 2021 рік

ЗМІСТ

Розділ 1

Новітні тенденції у сучасній лінгвістичній парадигмі: проблеми та перспективи розвитку

Боднарчук Т. В.

Особливості функціонування дієслів із просторовою семантикою у сучасній німецькій мові..... 5

Голубнича Л. О., Бесараб Т. П.

Семантичний та структурний аспекти неологізмів Дональда Трампа 24

Добринчук О. О.

Репрезентація лексико-семантичного поля «Geräusch/Шум» у німецькій мові 41

Желуденко М. О., Сабітова А. П.

Мова як індикатор моральних цінностей та чинник формування культури нації..... 54

Жуковська В. В.

Теоретико-методологічні засади квантитативно-корпусної параметризації граматичної конструкції 66

Загоруйко Н. А.

Проблемно-тематичні та стильові домінанти «Українського Палімпсесту» Оксани Забужко 82

Зданюк Т. В.

До питання варіативності розмовної лексики у німецькій мові: фактори і типологія..... 93

Кулина І. Г., Березіна Ю. О.

Інструментальне дослідження німецьких зімкнених приголосних / b, d, g – p, t, k/ 114

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КВАНТИТАТИВНО-КОРПУСНОЇ ПАРАМЕТРИЗАЦІЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОНСТРУКЦІЇ

Жуковська Вікторія Вікторівна,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри міжкультурної комунікації
та прикладної лінгвістики,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна

Вступ

Корпусна революція (*corpus revolution*) [21, 28], що відбулася на початку ХХІ століття у мовознавстві, відкрила лінгвістам доступ до необмежених масивів природномовних даних (лінгвістичних корпусів) та надала можливість застосовувати комп'ютерний інструментарій лінгвостатистичної обробки емпіричного матеріалу для розв'язання різноманітних дослідницьких питань. Потужні мовно-інформаційні технології та пояснювальні можливості корпусних методик сформували новий дослідницький фокус сучасної лінгвістики – *корпусо-орієнтовану парадигму (corpus-driven paradigm)* [18, с. 31], головні «ідеологічні преференції» якої полягають у переорієнтації теоретичних пріоритетів лінгвістики з «системи» на «узус», зосередженості уваги на квантитативному компоненті мови та визнанні квантитативних відношень суттєвим фактором у мовній еволюції й структурі мовних правил [16, с. 8]. Застосування великого обсягу емпіричних мовних даних у поєднанні з квантитативними методами аналізу призвели до переосмислення ролі частоти уживання (повторюваності) мовних одиниць і їхніх послідовностей (сполучуваності) для розуміння організації мови. Останнім часом все більш очевидним стає той факт, що центральною одиницею аналізу мови та репрезентації є не слово, а *конструкція* [3, с. 44] – холістична семіотична модель, конфігурація структурних елементів, що асоціюється з певною функцією або значенням [22; 26; 29]. Таке розуміння конструкції обстоюється представниками граматики конструкцій. Ця когнітивно-орієнтована граматична теорія пе-

реосмислила традиційний лінгвістичний термін «конструкція» та надала йому нову інтерпретацію: КОНСТРУКЦІЯ¹ визнається основною одиницею аналізу й репрезентації та постулюється як двостороння одиниця, конвенційне поєднання форми й (семантичної/ дискурсивної) функції [26; 29; 32]. Одиниці усіх рівнів мови є конструкціями різного ступеню структурної складності та абстракції. Як *некомпозиційні*; (повністю) *продуктивні*; когнітивно *вкорінені* (автоматизовані) та *комплексні* поєднання, КОНСТРУКЦІЇ виступають «моделями для представлення всієї мови (знання мови) – синтаксису, морфології та лексику» [22, с. 463], що зберігаються у *конструктивоні*, структурованому інвентарі таксономічних конструкційних мереж [23; 29, с. 5] та слугують когнітивно-семантичним інтерфейсом до структур знань (когнітивних структур), що перебувають за планом вираження конструкцій [8, с. 218].

Одним із пріоритетних завдань граматики конструкцій є інвентаризація конструкцій певної мови та їх таксономія, що, на думку А. Гольдберг [26], повинна починатися із всебічного аналізу конкретної конструкції, що входить до певної мережі конструкцій (*network*).

Метою презентованого дослідження є обґрунтувати теоретико-методологічні засади побудови таксономії відокремлених неособоводієслівних та недієслівних клауз з експліцитним суб'єктом у сучасній англійській мові на основі фасетного (параметричного) принципу класифікації із застосуванням останніх досягнень у галузі *когнітивно-конструкційної* (Fillmore Ch., Kay P., O'Connor C. (1988), Boas H. C., Fried M. (2005), Bergs A., Diewald G. (2008), Goldberg A. E. (1995, 2006, 2019) та ін.), *корпусної* (Baker P. (2010), McEnery T., Hardie A. (2012), Crawford W. J., Csomay E. (2016), Stefanowitsch A. (2020) та ін.) та *квантитативної* [Gries, S. Th., Stefanowitsch, A. (2004), Stefanowitsch A. (2013), Gries, S. Th. (2015), Brezina V. (2018) та ін.) лінгвістики, що формують новітній *когнітивно-квантитативний підхід* у лінгвістичних дослідженнях.

Об'єктом дослідження виступає таксономічна мережа відокремлених неособоводієслівних та недієслівних клауз з експліцит-

1. Термін 'КОНСТРУКЦІЯ', написаний великими літерами, є частиною термінологічного апарату конкретної теорії мови – Граматики конструкцій, на відміну від його трактування іншими напрямками лінгвістики (дет. див.: [6]).

ним суб'єктом у сучасній англійській мові, а предметом вивчення є принципи квантитативно-корпусної параметризації досліджуваних синтаксичних утворень у Британському національному корпусі [20].

1. Відокремлені синтаксичні структури з експліцитним суб'єктом у світлі граматики конструкцій

Однією з актуальних проблем граматичної теорії, яка потребує опрацювання з позицій новітніх теорій мови, є окреслення лінгвальної природи таких складних синтаксичних утворень як відокремлені конструкції. Наявність поширених і непоширених відокремлених другорядних членів речення є ізоморфною рисою англійської як мови індоєвропейської сім'ї. Такі члени речення не мають фіксованого місця у реченні та характеризуються ослабленим зв'язком з відповідними вершинними компонентами. У контексті вказаної проблематики особливої ваги набувають відокремлені неособоводієслівні та недієслівні клаузи (у термінах [33]) з експліцитно вираженим суб'єктом (далі по тексту – ВКЕС). Ці синтаксичні утворення є нефінітними вторинно-предикативними комплексами бінарної структури [NP XP], в яких експліцитно виражений вторинний суб'єкт є номінативною групою (NP), а вторинний предикат (XP) – неособовою формою дієслова або недієслівною частиною мови. Аналізовані клаузи приєднуються до матричної клаузи за допомогою спеціальних сполучних слів (аугменторів) (*with*, *without*, *what with*, *despite*, *but* та *and*) або безсполучниково. Відокремлений статус ВКЕС позначається пунктуацією на письмі, переважно комою, а в усному мовленні відокремлення корелює з просодичним відокремленням, наприклад:

'What do you want?' he began, [[*his voice*_{Subj}] [*a whisper*_{PredNP}]], then fell silent, as Chen increased the pressure of the gun against the side of his head (BNC, G04);

It was a mixture of amusement and exasperation with her friend, [*with* [*worry*_{Subj}] [*added*_{PredPartII}]] (BNC, HTS);

I am worried to death, [*what with* [*my three sons*_{SubjNP}] [*being*_{PredPI}]] away in the Army. (BNC, CMG).

У нашому дослідженні, ґрунтуючись на положеннях Граматики конструкцій (Fillmore Ch., Kay P., O'Connor C. (1988), Goldberg A. (1995, 2019), Östman J.-O., Fried M. (2004), Croft W.

(2008), Hoffmann Th., Trousdale G. (2013), Hilpert M. (2019)), відокремлені неособово-дієслівні та недієслівні клаузи мають статус конструкції – двостороннього мовного знаку, що характеризується єдністю форми та змісту (значення/ функції), в якому певний аспект плану вираження (форми) або плану змісту (значення/ функції) не визначається з його компонентів чи з інших наразі наявних у мові конструкцій [34; 24, с. 4] та являють собою поєднання визначеного концептуального змісту та конкретної синтаксичної форми. Досліджувані синтаксичні одиниці схематично репрезентуються

FORM: [_{aug/oaug} [Subj_{NP}] [Pred_{NF/V}L]] ↔ **MEANING:** [...] **FUNCTION** ,
 де їх значення як структур рівня клаузи визначаємо як функцію у дискурсі, а не як закодовану семантику.

Відокремлені неособоводієслівні та недієслівні КОНСТРУКЦІЇ з експліцитним суб'єктом утворюють таксономічну конструкційну мережу, яка репрезентується через множинну ієрархію ад'юнктних типів клауз, що поєднується з планом відокремлення, та особливих обмежень, що накладаються на кожен із відповідних типів, а кожен вузол (*node*) мережі репрезентує окремий тип конструкції (див. Рис.1):

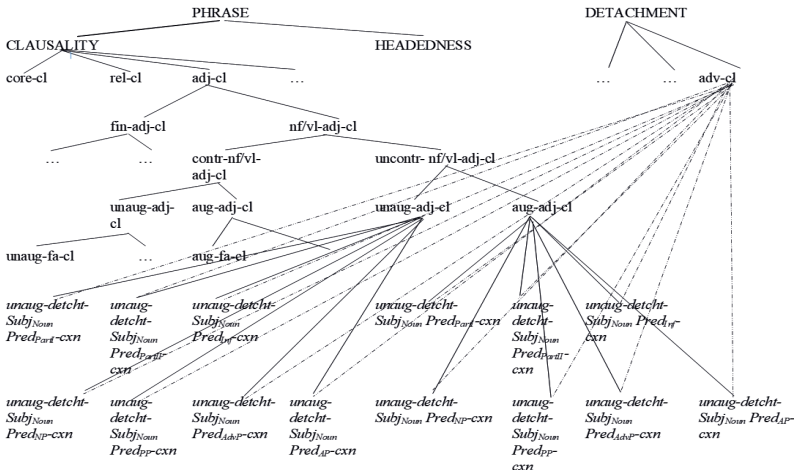

Рис 1. Таксономічна мережа відокремлених [_{aug/oaug} [Subj_{NP}] [Pred_{NF/VL}]] КОНСТРУКЦІЙ у сучасній англійській мові

Мережа аналізованих конструкцій розгортається навколо конструкційної схеми (*constructional scheme*), представленої конструкцією найвищого ступеня схематичності та абстрактності – *макро-конструкцією*. Ознаки макро-конструкції успадковуються менш абстрактними *мезо-конструкціями* та індивідуальними *мікро-конструкціями* і втілюються у конкретних реалізованих конструкціях – *конструктах* (див. Табл.1):

Таблиця 1

Рівні схематичності відокремлених
[_{aug/oaug} [Subj_{NP}] [Pred_{NF/VL}]] конструкцій

Рівень	Конструкція
Макро-конструкція	detcht-Subj Pred _{nf/vl} -cxn
Мезо-конструкція	aug-detcht-Subj Pred _{nf} -cxn unaug-detcht-Subj Pred _{nf} -cxn aug-detcht-Subj Pred _{vl} -cxn unaug-detcht-Subj Pred _{vl} -cxn
Мікро-конструкція	aug/unaug-detcht-Subj _{Noun} Pred _{PartI} -cxn aug/unaug-detcht-Subj _{Noun} PredP _{artIII} -cxn aug/unaug-detcht-Subj _{Noun} PredI _{nf} -cxn aug/unaug-detcht-Subj _{Noun} Pred _{NP} -cxn aug/unaug-detcht-Subj _{Noun} Pred _{PP} -cxn aug/unaug-detcht-Subj _{Noun} Pred _{AdvP} -cxn aug/unaug-detcht-Subj _{Noun} Pred _{AP} -cxn ... {AUG: with, what with, without, despite, but, and}
Конструкт	his cheeks burning suddenly with thick spectacles perched at the very end of his nose without insects crawling in my hair and vermin nibbling my toes despite oil being the lifeblood of industrial (modern) society ...

2. Параметризація як метод моделювання лінгвістичних станів відокремлених [_{aug/oaug} [Subj_{NP}] [Pred_{NE/VL}]] КОНСТРУКЦІЙ

Одним з етапів вивчення граматичного явища є розроблення відповідної формальної моделі, що відбиває усі можливі лінгвальні параметри мовної одиниці, тобто її лінгвістичні стани. Поняття «стан мовної одиниці» було вперше введено до наукового обігу А.М. Колмогоровим, а надалі суттєво розпрацьовано і переосмислено у теорії лінгвістичних станів академіка В.А. Широкова [19]. Лінгвістичний стан визначається як «певним чином організовану суму ознак граматичної та лексичної семантики й дає можливість узагальнювати поняття граматичного та лексичного значення» [19, с. 20]. У нашому дослідженні теорію лінгвістичних станів застосовуємо для розроблення таксономічної класифікації граматичних конструкцій, що утворюють мережу англійських неособово-дієслівних та недієслівних відокремлених структур з експліцитним суб'єктом. Для розроблюваної таксономії обрано фасетний принцип класифікації, що відображається у виокремленні комплексу параметрів (фасетів), що реалізуються кожною з аналізованих конструкцій у корпусному матеріалі та вираженому у кількісних показниках. Кожна конструкція таким чином характеризується комплексом параметрів, оскільки у «лінгвістичній теорії неодноразово підкреслювалося, що сприйняття лінгвістичної одиниці носіями спирається не на дискретні класифікаційні ознаки, а на гештальти» [4, с. 21].

Метод параметризації, розроблений у сфері інженерії та точних наук, активно застосовується в лінгвістичному моделюванні [5; 10, с. 25], зокрема в дослідженнях по семантиці, теорії дискурсу, лінгвокогнітивних та лінгвокультурологічних дослідженнях, психології комунікації, типології, процесів опанування мовою і патології мовлення, судовій лінгвістиці [7; 2; 11; 10;12; 17; 1; 25] тощо. У загальнонауковому розумінні параметризація визначається як «моделювання процесу чи явища, при якому виконується встановлення складу ознак явища (процесу), нормативних (прототипових) форм прояву кожної з ознак явища (процесу), діапазону варіювання форм прояву кожної з ознак, що не порушує ідентичності явища (процесу)» [10, с. 24-25]. Параметризація

передбачає системний аналіз об'єкта дослідження: виокремлення, опис та квантитативну оцінку його основних, істотних параметрів, тобто диференціальних/ класифікаційних ознак чи («діагностичних властивостей» [35]). У найбільш загальному значенні лінгвістичний параметр мислиться як «... спосіб [...] інтерпретації певного структурного елемента чи функціонального явища мови та його екстралінгвістичних відповідностей» [9, с. 7]. Можливість здійснення параметризації обумовлено здатністю досліджуваного «об'єкта бути вимірним, тобто виступати певною моделлю репрезентації образу явища» [14, с. 195]. Таким чином, як параметр можна розглядати будь-яку конститутивну ознаку явища (процесу), описаного в динаміці його якісного і кількісного прояву у заданому діапазоні [10, с. 26]. Оскільки основним типом даних, що надає корпус, виступають квантитативні показники трьох типів: *фактичні дані (factual evidence)*, *дані про частотність і дані про взаємодію* [36, с. 61], то параметризація здійснюється на основі реального функціонування граматичної конструкції у БНК, а частота вживання конструкції визнається вагомим фактором, що відбиває та впливає на її репрезентацію у свідомості мовців [31; 30]. Частота вживання одиниці у корпусі надає розуміння щодо ступеня вкорінення (*entrenchment*) (автоматизації) конкретної моделі (патерну) як конструкції. Укорінення конструкції пропорційне кількості прикладів конструкції на будь-якому рівні схематичності та ступеню семантичної та формальної зв'язності прикладів конструкції.

3. Операціоналізація параметрів відокремлених

[_{aug/oaug} [Subj_{NP}] [Pred_{NE/VL}]] конструкцій

Коректна параметризація лінгвістичного явища вимагає перш за все операціоналізацію вихідних понять, що дає можливість впорядкувати, алгоритмізувати оцінку аналізованого явища, базуючись на переліку параметрів та їх значень. Отож, параметризація відокремлених синтаксичних структур з експліцитним суб'єктом виконується шляхом побудови їхньої параметричної квантитативно-лінгвістичної моделі та полягає у розробленні та застосуванні переліку формалізованих параметрів, на основі квантитативного аналізу яких визначаються прототипові форми

прояву цих ознак та діапазон їх варіювання. Вихідним положенням визначаємо існування відповідності між певним типом ВКЕС та її лінгвістичними станами:

$$s : X \rightarrow s(X),$$

де X – тип ВКЕС; s – відповідність між X та $s(X)$ – формальним об'єктом, що становить зміст конструкції X . Для будь-якої конструкції X лінгвістичні стани утворюють скінчену, але необмежену множину $\{s(X)\}$ [19, с. 20].

Таксономічна класифікація досліджуваної мережі конструкцій полягає у здійсненні:

1) *логіко-понятійного моделювання* мережі відокремлених $[_{aug/oaug} [Subj_{NP}] [Pred_{NF/VL}]]$ конструкцій. Це завдання здійснюється з використанням формалізованої методики конструювання сітки конструкцій, що передбачає створення теоретичної моделі мережі відокремлених $[_{aug/oaug} [Subj_{NP}] [Pred_{NF/VL}]]$ конструкцій, здійсненої на основі аналізу попередніх досліджень, представлення її у наборі формальних кодів для здійснення синтаксичного запиту у корпусі БНК, та визначенні набору ідентифікаційних критеріїв для кожного типу мікро-конструкцій;

2) *верифікації* формалізованої моделі шляхом автоматизованого пошуку конструктив у корпусі за розробленими синтаксичними запитами для кожної мікро-конструкції;

3) *ідентифікації* конструктив у корпусному матеріалі, отриманому у результаті автоматизованого пошуку, та віднесення їх до певного типу мікро-конструкції шляхом встановлення відповідності конкретного конструкту ідентифікаційним ознакам конкретного типу та відсіюванні некоректних результатів автоматизованого пошуку (емпіричний цикл);

4) *параметризація* лінгвальних ознак, що реалізуються кожним типом мікро-конструкцій у корпусі БНК та побудова матриці параметрів для кожної мікро-конструкції та відповідного типу мезо-конструкції;

5) *квантифікація* показників параметрів та їх статистичне опрацювання у а) виокремлених мікро-конструкціях, б) мезо-конструкціях та в) макро-конструкції;

6) *встановлення прототипових ознак* на основі статистично значимих показників для конкретного типу мікро-конструкцій, мезо-конструкцій та макро-конструкції;

7) представлення багатопараметричної матриці ознак прототипової відокремленої конструкції з експліцитним суб'єктом у сучасній англійській мові.

Параметрична квантитативно-лінгвістична модель має вигляд матриці, котра являє собою впорядковану послідовність лінгвальних ознак (лінгвістичних станів) кожної з досліджуваних (мікро-, мезо-) конструкцій, що несуть інформацію одного типу та виражені у кількісних показниках. До моделі включено такі компоненти матриці:

1) список параметрів ідентифікації лінгвальних ознак мікро-конструкцій у межах конкретної мезо-конструкції;

2) якісні прояви (фактори) кожного параметру ідентифікації лінгвальних ознак мікро-конструкцій у межах конкретної мезо-конструкції;

3) специфікація значення кожного фактору конкретного параметру ідентифікації лінгвальних ознак мікро-конструкцій у межах конкретної мезо-конструкції;

4) кількісні показники специфікації певного фактору відповідного параметру ідентифікації лінгвальних ознак конкретної мікро-конструкції в абсолютних і відносних показниках;

5) кількісні показники специфікації певного фактора відповідного параметру ідентифікації лінгвальних ознак конкретної мезо-конструкції в абсолютних і відносних показниках;

6) квантитативні показники специфікації певного фактору відповідного параметру ідентифікації лінгвальних ознак макро-конструкції *detcht-SubjPred_{nf/vl}-cnx*.

Багатопараметрична матриця для кожного з виокремлених типів конструкції включає такий репертуар параметрів: морфосинтаксичний, просодично-пунктуаційний, позиційний, реляційний, дистрибутивний та функційний, які включають низку факторів, які набувають певних значень та специфікацій залежно від конкретної мікро- та мезо-конструкції. Наведемо фрагмент матриці параметрів слоту (*Subj*) мікро-конструкції *aug/unaug-detcht-Subj_{Noun} Pred_{partl}-cxn* із відповідним кодуванням, але без кількісних показників (див. Табл. 2).

Параметризація пов'язана з поняттям прототипу як «мінімізованого знання, що становить ядро, навколо якого сформований концепт, і слугує когнітивною точкою референції для формування

однойменної категорії» [13, с. 120]. У найбільш загальному вигляді прототип визначають як ідеалізований член категорії з максимально повним набором ознак, якому серед інших ознак властиві 1) цілісність сприйняття; 2) швидка ідентифікація; 3) широке функціонування [15, с. 107], 4) уподібнення кластеру характеристик (факторів), кожна з яких має високу вагомість ознаки (*cue validity*), що визначається у термінах загальної частоти певної ознаки у досліджуваній категорії та її пропорційної частоти у порівнюваній категорії [27, с. 3]. Прототип піддається оптимізації за тим чи іншим параметром, відносно певної функції, а тому із прототипізації витікає визначена параметризація: прототипізація є результатом оптимального набору виборів на основі вибору із множини параметрів. Параметр – скалярне впорядкування виборів, що відображає межі варіювання, а тому відповідає певному інваріанту.

Зрозумілим видається, що значна кількість параметрів, що визначаються для опису лінгвістичного стану макро-конструкції (*detcht-Subj Pred_{nf/vl.cnx}*) у поєднанні із тим величезним обсягом даних, що застосовуються, не можливо об'єктивно проаналізувати без застосування складних статистичних процедур та відповідних комп'ютерних програм статистичної обробки мовних даних. Відповідно кожен із параметрів піддається квантитативній верифікації.

Таблиця 2

Фрагмент матриці параметрів слоту (Subj)

Фактор₁: частиномовна приналежність суб'єкту (<i>SubjPOS</i>)	Фактор₂: відмінок прономінативного суб'єкта (<i>Subj_{Prn}CASE</i>)	Фактор₃: детермінант суб'єкту (<i>SubjDET</i>)
Значення фактору₁: іменник (<i>SubjN</i>) займенник (<i>SubjPrn</i>)	Значення фактору₂: 1.2.1. суб'єктний (<i>CASESubj</i>) 1.2.2. об'єктний (<i>CASEObj</i>)	Значення фактору₃: 1.3.1. означений детермінант (<i>DETDef</i>) 1.3.2. неозначений детермінант (<i>DETIndef</i>) 1.3.3. відсутній детермінант (<i>NonDet</i>)

Специфікація значення фактору ₁ :	Специфікація значення фактору ₂ :	Специфікація значення фактору ₃ :
загальні назви (<i>NCmn</i>) власні назви (<i>NProp</i>) особові займенники (<i>PrnPers</i>) неозначені займенники (<i>PrnIndf</i>) рефлексивні займенники (<i>PrnRefl</i>) заперечні займенники (<i>PrnNeg</i>)	1.2.1.1. номінативний (<i>Nom</i>) 1.2.2.1. акузативний (<i>Acc</i>)	1.3.1.1. означений артикль (<i>ArtDef</i>) 1.3.1.2. присвійний займенник (<i>PrnPoss</i>) 1.3.1.3. вказівний займенник (<i>PrnDem</i>) 1.3.2.1. неозначений артикль (<i>ArtIndef</i>) 1.3.2.2. неозначений займенник (<i>PrnIndef</i>) 1.3.3.1. іменник в однині (<i>NSing</i>) 1.3.3.2. іменник у множині (<i>NPl</i>)

На першому етапі – це монофакторний аналіз із застосуванням критерію хі-квадрат, що дозволяє встановити статистично значущі розбіжності у виявленні кожного з параметрів у досліджуваних конструкцій та на основі статистичних показників встановити інваріантні (прототипові) параметри кожної мікро- та мезо-конструкції, а потім змоделювати прототипову мега-конструкцію. Прототиповою рисою буде вважатися не та, яка виявляється просто частотнішою у досліджуваному матеріалі, а яка проявляє статистично значиму асоціацію з конкретним типом конструкції. Розрахунки статистично вагомих показників здійснюються у вільно поширюваному програмному комплексі RStudio.

Аналіз особливостей кожного окремого параметру із застосуванням методів визначення статистично значущих залежностей та асоціацій є важливим для розуміння специфіки лінгвальної природи конструкції, проте недостатній для розуміння цілісної картини лінгвістичного стану граматичної конструкції. Звідси на другому етапі квантитативної обробки даних буде застосовано

(багатовимірний) мультифакторний аналіз [27], який спрямований на статистичне оброблення великої кількості незалежних параметрів та верифікацію детермінуючих параметрів для конкретної конструкції.

Висновки

У статті обґрунтовано теоретико-методологічні засади побудови таксономічної мережі відокремлених $[_{aug/oaug} [Subj_{NP}] [Pred_{NF/VL}]]$ КОНСТРУКЦІЙ у сучасній англійській мові, в основу якої покладено матрицю параметрів, виокремлених на основі аналізу великого обсягу мовного матеріалу із застосуванням методів когнітивно-конструкційної, корпусо-керованої та квантитативної лінгвістики.

Параметризація відокремлених $[_{aug/oaug} [Subj_{NP}] [Pred_{NF/VL}]]$ КОНСТРУКЦІЙ здійснюється шляхом побудови їхньої параметричної квантитативно-лінгвістичної моделі та полягає у розробленні та застосуванні переліку формалізованих параметрів, квантитативний аналіз яких визначає прототипові форми прояву цих ознак та діапазон їх варіювання. Параметрична квантитативно-лінгвістична модель має вигляд матриці, котра являє собою впорядковану послідовність лінгвальних ознак (лінгвістичних станів) кожної з досліджуваних (мікро-, мезо-) конструкцій, що несуть інформацію одного типу та виражені у кількісних показниках.

Багатопараметричний моніторинг лінгвальних даних відокремлених $[_{aug/oaug} [Subj_{NP}] [Pred_{NF/VL}]]$ КОНСТРУКЦІЙ надає кількісно-статистичну інформацію, що вказує на закономірності (динаміки) їхньої синхронічної варіативності, вектори розвитку і трансформації аналізованих синтаксичних одиниць та фактори, що впливають на збільшення їхньої продуктивності та розширення діапазону лінгвальних ознак у сучасній англійській мові. Застосування складних корпусно-квантитативних методів надає можливість розкрити вплив кожного окремого параметра на функціонування конструкцій, статистично верифікувати детермінуючі параметри для окремої конструкції та надати вичерпну лінгвоквантитативну характеристику факторів, що визначають вибір і використання мовцем конкретної конструкції. Статистично значущі параметри визнаються прототиповими для конкретної

мікро-конструкції, мезо-конструкції та макро-конструкції у цілому. Розроблена багатопараметрична матриця для характеристики лінгвістичних станів відокремлених $[_{aug/oaug} [Subj_{NP}] [Pred_{NF/VL}]]$ КОНСТРУКЦІЙ може бути інкорпорована у лінгвістичну базу даних для створення комп'ютерної граматики англійської мови.

Анотація. У дослідженні обґрунтовано теоретико-методологічні засади побудови таксономічної мережі відокремлених $[_{aug/oaug} [Subj_{NP}] [Pred_{NF/VL}]]$ КОНСТРУКЦІЙ у сучасній англійській мові на основі параметричного принципу класифікації із застосуванням досягнень новітнього когнітивно-квантитативного підходу у лінгвістичних дослідженнях. Багатопараметричний моніторинг лінгвальних даних досліджуваних конструкцій надає кількісно-статистичну інформацію, що вказує на закономірності синхронічної варіативності конструкцій та фактори, які впливають на збільшення їхньої продуктивності у сучасній англійській мові. Поєднання квантитативних і квалітативних методів аналізу дозволяє максимально експліцитно, послідовно і багатоаспектно проаналізувати морфосинтаксичні, позиційні, реляційні, функційні та дискурсивно-комунікативні властивості граматичних конструкцій та розкрити вплив кожного окремого параметра на функціонування окремої конструкції. Розроблена багатопараметрична матриця для характеристики лінгвістичних станів відокремлених $[_{aug/oaug} [Subj_{NP}] [Pred_{NF/VL}]]$ КОНСТРУКЦІЙ може бути інкорпорована у лінгвістичну базу даних для створення комп'ютерної граматики англійської мови.

Список використаних джерел

1. Ажнюк Л. Лінгвістична параметризація мовного злочину: методологічні підходи. *Мова і суспільство*, 2017. Випуск 8. С. 33-46.
2. Белошاپкова Т. В. Принципы и параметры анализа концептов в современной отечественной лингвистике: лингвокультурологические и когнитивно-дискурсивные типы исследований. *Филологические науки*, 2016, №2 (40). С.123-135.
3. Голубкова Е. Е. Использование лингвистических корпусов при решении семантических проблем. *Методы когнитивного*

- анализа семантики слова: компьютерно-корпусный подход : монография. Российский гос. гуманитарный ун-т. Москва : Языки славянской культуры, 2015. – С. 243-268.
4. Дарчук Н. П. Возможности семантической разметки корпуса украинської мови (КУМ). *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 9. Сучасні тенденції розвитку мов. 2017. №15. С. 18-28.
 5. Демьянков В. З. Параметризация. Краткий словарь когнитивных терминов. М. : Филологический факультет МГУ им. М.В. Ломоносова. 1996. С. 118-123.
 6. Жуковська В. В. Семантика граматичної конструкції: корпусно-квантитативний вимір. *Studia Philologica*. 2019. Випуск 13. С. 28-35. URL: <https://studiap.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/325> (дата звернення 05.01.2021)
 7. Заикина О. Н. О параметрах комплексного анализа семантической категории (на примере концепта «Луна» в русском языке). *Человек. Культура. Образование*. 2012. № 3 (5). С. 89-98.
 8. Калинин С. С. О применении методов и принципов грамматики конструкций в исследовании лингвокультурного трансфера. *Современные направления в лингвистике и преподавании языков: проблема метода : сборник научных статей по материалам III Международной научно-практической конференции*. Т. I. Методы в лингвистике. Пенза : Изд-во ПГУ, 2019. С. 216-220.
 9. Караулов Ю. Н., Молчанов В.И., Афанасьев В.А., Михалёв Н.В. Анализ метаязыка словаря с помощью ЭВМ. М. : Издательство «Наука», 1982. 96 с.
 10. Катъшев П. А., Осадчий М. А. Метод параметрического моделирования в судебной лингвистике. *Вестник ВолГУ. Серия 2, Языкознание*. 2018. Т. 17. №3. С. 24-34.
 11. Кожемякин Е. А. Концептуально-методологическое обоснование дискурсивной формы бытия культуры : автореф. дис. ... д-ра филос. наук : 24.00.01. Белгород, 2009. 40 с.
 12. Комалова Л. Р. Диагностика уровня конфликтности предконфликтной коммуникации (по просодическим параметрам). *Вестник Московского государственного лингвистического университета*. 2010. № 592. С. 100-114.

-
13. Кубрякова Е. С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. Краткий словарь когнитивных терминов. М : Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1997. 245 с.
 14. Кузина И. Ю. О дискурсивной параметризации в лингвистических исследованиях. *Научно-технические ведомости СПбГПУ.* № 2. 2010. С. 194-200.
 15. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 196 с.
 16. Плунгян В. А. Корпус как инструмент и как идеология. *Русский язык в научном освещении.* № 2 (16). 2008. С. 7-20.
 17. Стернина М. А. Сопоставительно-параметрический метод лингвистических исследований. Воронеж : Истоки, 2014. 114 с.
 18. Чернявская В. Е. Дискурсивный анализ и корпусные методы: необходимое доказательное звено? Объяснительные возможности качественного и количественного подходов. *Вопросы когнитивной лингвистики.* 2018. № 2. С. 31-37.
 19. Широков В. А., Шевченко І. В. Граматика у феноменологічному вимірі. *Мовознавство.* № 4, 2014. С. 2-27.
 20. BNC-BYU. URL: <https://www.english-corpora.org/bnc/> (дата звернення 28.12.2020).
 21. Chambers A. Towards the corpus revolution? Bridging the research–practice gap. *Language Teaching; Cambridge.* Volume. 52, Issue. 4. 2019. P. 460-475.
 22. Croft W. Construction Grammar. *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics.* Eds. D. Geeraerts, H. Cuyckens. Oxford : Oxford University Press, 2008. P. 463-508.
 23. Croft W., Cruse D. A. *Cognitive Linguistics.* Cambridge : Cambridge University Press, 2004. 356 p.
 24. Felser, C., Britain, D. Deconstructing what with absolutes. The Minimalist Muse. *Essex Research Reports in Linguistics.* 2007. Volume. 53. P. 97-134.
 25. Gleitman L. R., Gleitman H., Landau B., Wanner E. Where learning begins: Initial representations for language learning. *Linguistic theory: Foundations.* Cambridge : Cambridge University Press, 1988. P. 150-193.
 26. Goldberg A. *Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure.* Chicago : University of Chicago Press, 1995. 265 p.

27. Gries St. Th. Multifactorial Analysis in Corpus Linguistics. A Study of Particle Placement. New York, London: Continuum, 2003. 226 p.
28. Hanks P. The Corpus Revolution in Lexicography. *International Journal of Lexicography*. 2012. Volume 25. Issue 4. P. 398-436.
29. Hoffmann Th. Construction Grammars. *The Cambridge Handbook of Cognitive Linguistics*. Cambridge : Cambridge University Press, 2016. URL: https://www.academia.edu/24871161/Construction_Grammars (дата звернення 05.01.2021).
30. Kemmer S., Barlow M. Introduction: A Usage-Based Conception of Language. *Usage-Based Models of Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. P. i-xxvii.
31. Langacker R. W. A dynamic usage-based model. *Usage-Based Models of Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. P. 1-63.
32. Östman J.-O., Fried M. Historical and intellectual background of Construction Grammar. *Construction Grammar in Cross-Language Perspective*. Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2004. P. 1-10.
33. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J. A Comprehensive Grammar of the English Language. London, New York : Longman, 1985. 1779 p.
34. Riehemann S. Z., Bender E. Absolute constructions: On the distribution of predicative idioms. *WCCFL 18 Proceedings*. Cascadilla Press, 1999. P. 476-489.
35. Speelman D., Geeraerts D. Causes for causatives: The case of Dutch doen and laten. *Causal categories in discourse and cognition*. Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 2009. P. 173-204.
36. Wallis S. Grammar and corpus methodology. *The Oxford Handbook of English Grammar*. Oxford University Press, 2020. P. 59-86.